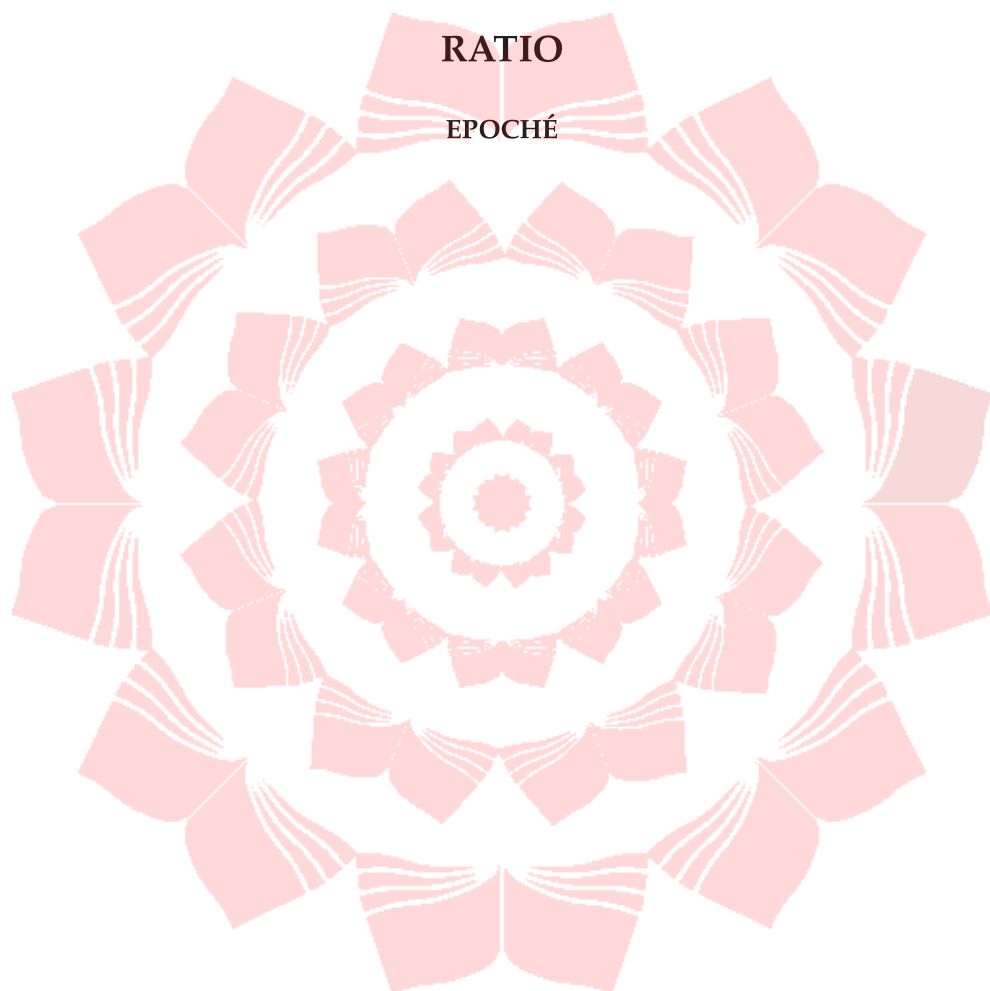
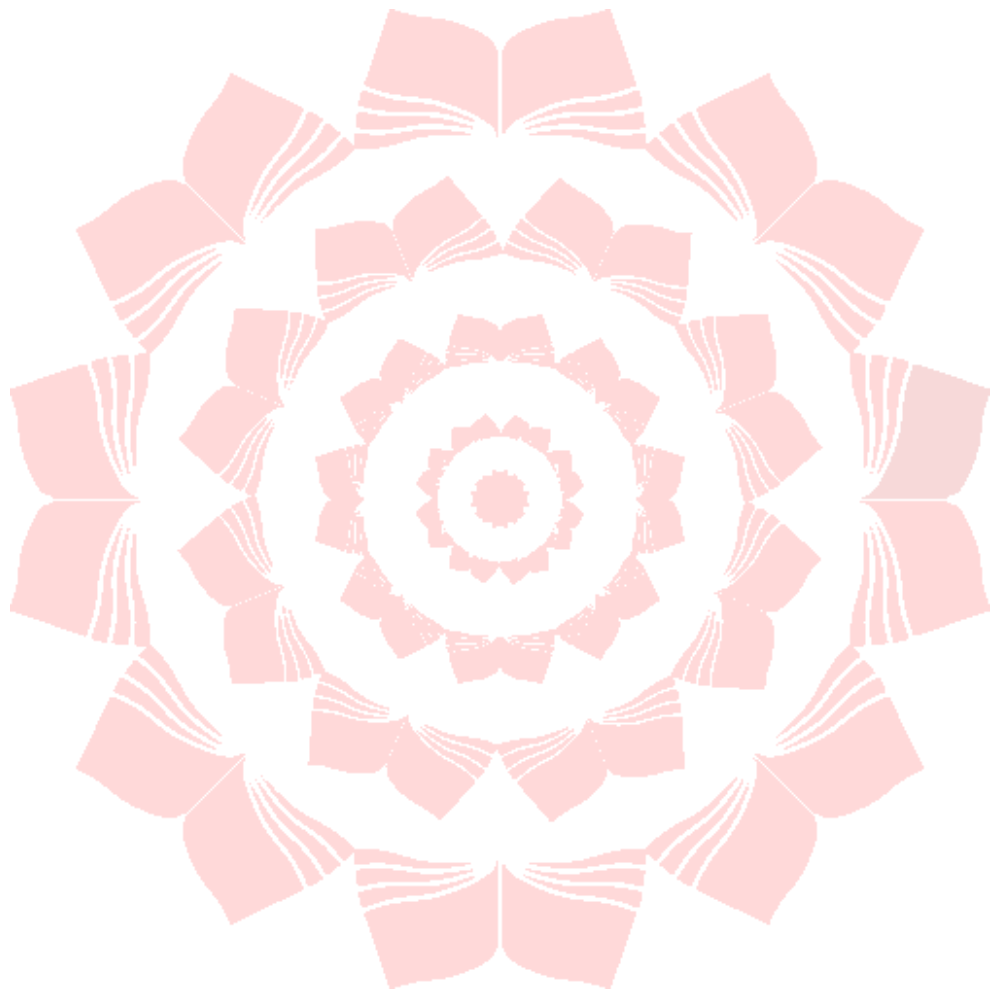

Seria **Epoché** este coordonată de
Iulian Apostolescu

ROBERT SOKOLOWSKI

TIMP ȘI FIINȚĂ
ESEURI DE FILOZOFIE PRIMĂ

Traducere din engleză de Dan Tomuleț

Ratio et Revelatio
2025

Seria *Epoché* este coordonată de Iulian Apostolescu

Redactare: Otniel-Laurean Vereş şi Iulian Apostolescu

Coperta: Gabi Giuluşan

DTP: Paula Cionca

Tipărit la Print Expert, România

Copyright © Ratio et Revelatio, 2025

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

SOKOLOWSKI, ROBERT

Timp şi fiinţă : eseuri de filozofie primă / Robert

Sokolowski ; trad. de Dan Tomuleţ. - Oradea :

Ratio et Revelatio, 2025

ISBN 978-630-6657-24-7

I. Tomuleţ, Dan (trad.)

1

Editura Ratio et Revelatio

Str. Sofiei nr. 3, Oradea, Bihor, România, 410183

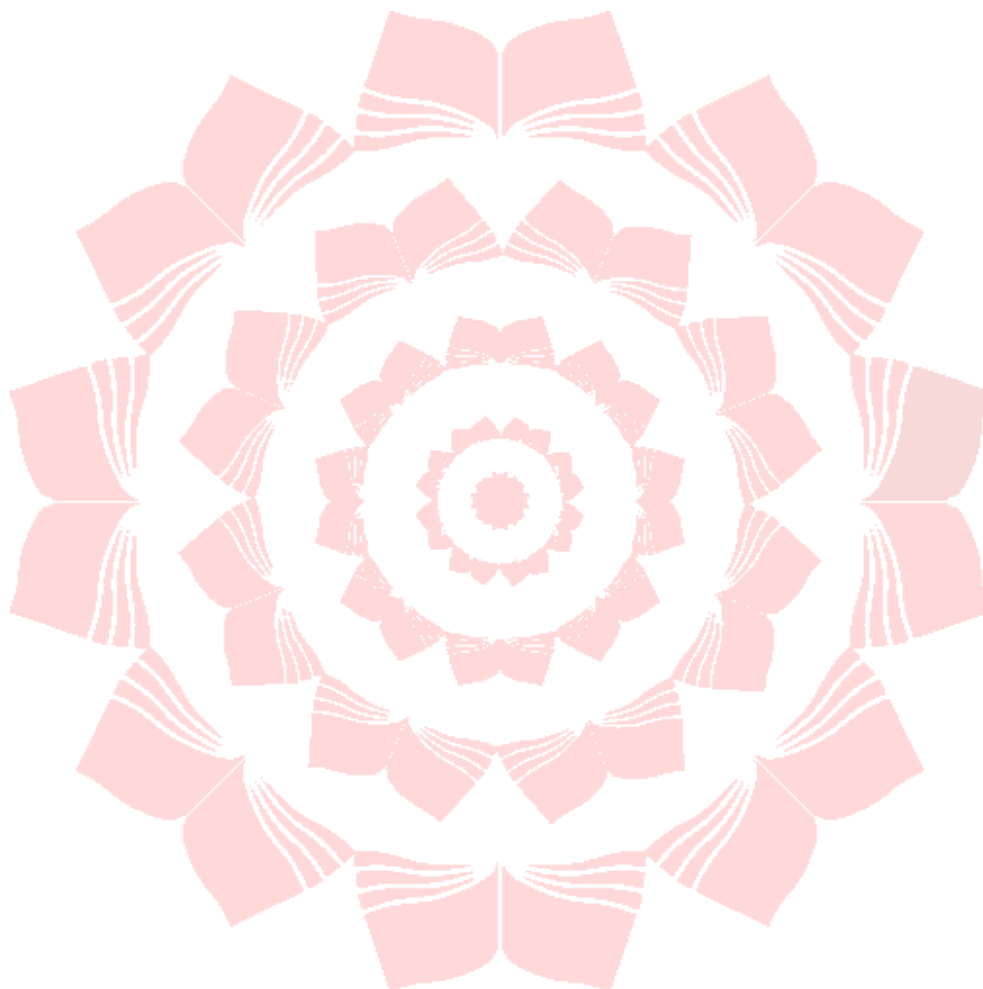
e-mail: office@ratioetrevelatio.com

www.ratioetrevelatio.com

CUPRINS

CUVÂNT-ÎNAINTE	7
ȘTIINȚA FIINȚEI CA FIINȚĂ LA ARISTOTEL, TOMA DE AQUINO ȘI JOHN WIPPEL	9
Expresia „ființa ca ființă”	12
Metafizică și judecată	19
O întrebare	26
Propunere de răspuns	29
<i>Forme materiale</i>	29
<i>Formele separate</i>	32
<i>Esse commune</i>	34
<i>Esse subsistens:</i>	
Dincolo de ființă și <i>Esse commune</i>	38
Metafizică și religie	42
TEMPORALITATE	47
I.	47
II.	52
III.	56
IV.	68
V.	74
VI.	81
VII.	86
HUSSERL DESPRE FILOZOFIA PRIMĂ	91
1. Husserl și problemele perene ale filozofiei	91
2. Câteva remarci din partea lui Leo Strauss	98
3. Husserl și științele	106
4. Subiectul modern, politic și cel epistemologic	112

BIBLIOGRAFIE	119
PROVENIENȚA TEXTELOR	121

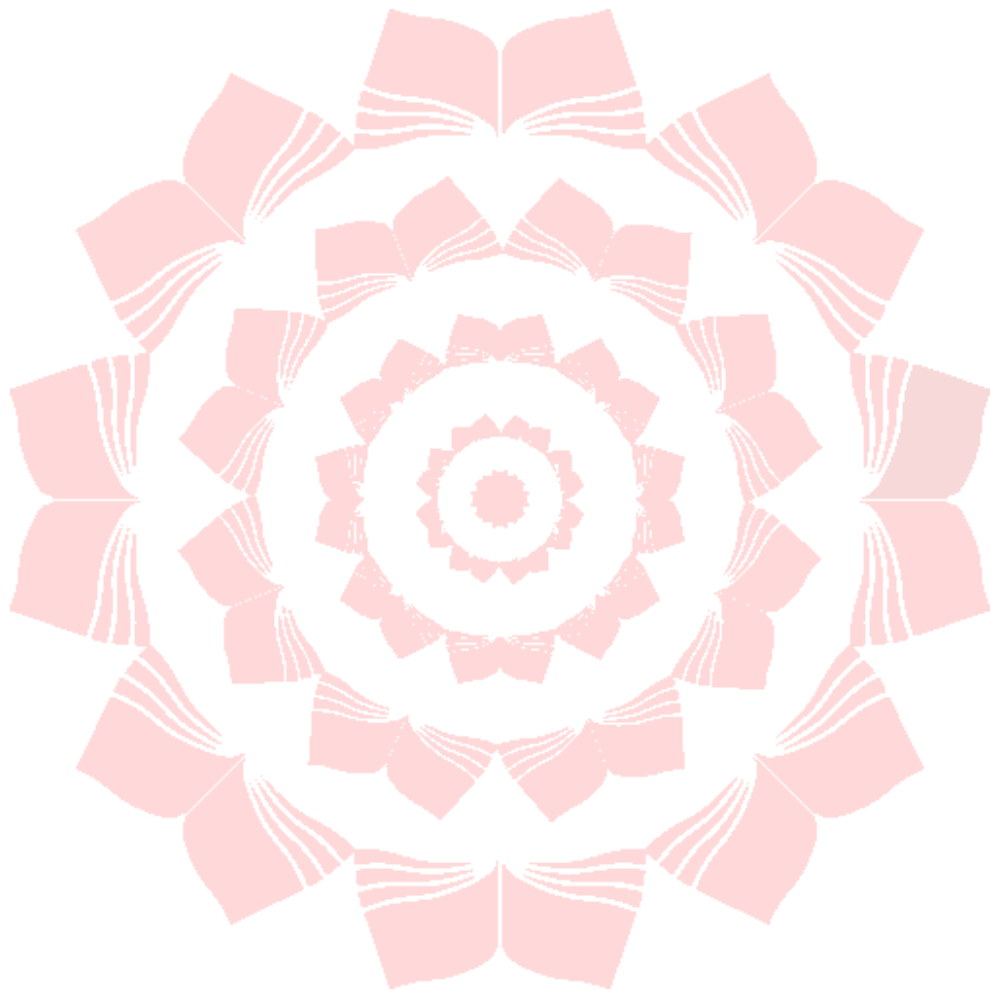
CUVÂNT-ÎNAINTE

Robert Sokolowski susține de multă vreme că filozofia progresează prin distincții. Distincțiile diferențiază lucrurile, iar distincțiile valide sunt convingătoare în virtutea unor diferențe autentice și semnificative pe care le evidențiază. Despre Sokolowski putem spune că este un filozof al distincției în două sensuri – în virtutea atenției sale la realizarea distincțiilor ca o cale spre înțelegerea filozofică și în virtutea succesului său larg recunoscut în această sarcină.

Prezentul volum se compune din trei eseuri filozofice pe care Robert Sokolowski le-a scris între 1982 și 2011. Ele se referă, în moduri diferite și privilegiind concepte diverse, la teme majore ale filozofiei: știința ființei ca ființă, temporalitatea, filozofia primă în raport cu fenomenologia. Sokolowski face parte din acea categorie de filozofi pentru care gândirea se exersează în conversație, iar filozofia nu e exceptată de la regulă. Astfel, textele profesorului american ne propun să intrăm în dialog cu Aristotel și Toma de Aquino, dar și cu Husserl sau cu John Wippel, acesta din urmă fiind un distins coleg și vechi prieten de la Catholic University of America.

Și, nu în ultimul rând, ele sunt invitații de a gândi împreună și în conversație cu autorul lor.

Alin Tat

ȘTIINȚA FIINȚEI CA FIINȚĂ LA ARISTOTEL, TOMA DE AQUINO ȘI JOHN WIPPEL

În contribuția mea la această colecție de articole scrise în onoarea lui John F. Wipfel, aș dori să abordez un subiect pe care-l explorează și el în scrierile sale, și anume, știința metafizicii, o știință al cărei nume clasic este „știința ființei ca ființă”. Expresia însăși își are originea la Aristotel, care începe cartea a patra a *Metafizicii* cu afirmația directă: „Există o știință particulară [*estin epistēmē tis*] care teoretizează ființa ca ființă [*to on hēi on*] și ceea ce îi aparține ca atare”¹. Toma din Aquino folosește aceeași expresie pentru a vorbi despre subiectul metafizicii, iar în latină ea este redată prin *ens inquantum est ens*². Modul în care Aquino folosește termenul nu reprezintă o simplă repetare a lui Aristotel, ci reflectă influența unor gânditori precum Augustin, Boethius și Avicenna. Wipfel, la rândul său, comentează felul în care toți acești gânditori au făcut uz de expresia respectivă, folosind-o el însuși. În sfârșit, alți colaboratori la această carte utilizează și ei expresia menționată, și făcând lucrul acesta, oglindesc uzanța și comentariile lui Wipfel.

Această secvență a utilizărilor de către o serie de autori diferiți constituie un exemplu a ceea ce Thomas Prufer numea „recapitulare”³. Cuvintele și gândurile

¹ Aristotel, *Metafizica* IV, 1, 1003a21-22, ed. W. D. Ross (Oxford: Clarendon, 1958). Traducerile din Aristotel îmi aparțin. [ed. rom. Aristotel, *Metafizica*, traducere, comentariu și note de Andrei Cornea, Humanitas, București, 2007.]

² Vezi, de ex. *In duodecim libros Metaphysicorum Aristotelis expositio* IV, lect. 1, ed. M.-R Cathala și Raymond M. Spiazzi (Turin-Rome: Marietti, 1950), 151:534.

³ Thomas Prufer, *Recapitulations: Essays in Philosophy* (Washington, D.C.: The Catholic University of America Press, 1993).

unei persoane prind viață în rostirea și mintea altora, și de fiecare dată când prind viață, ele nu sunt doar repetate, ci recapitulate, reorganizate în *capitula* sau capitole, sub titluri sau rubrici noi. Ele sunt re-sintactizate, iar a re-sintactiza ceva înseamnă a regândi lucrul respectiv. Rearanjarea va reflecta inevitabil gândurile și interesele timpului în care se petrece, dar nu va fi guvernată de ele decât dacă scriitorul este un rob al timpului său, caz în care el nu va constitui o recapitulare, ci va fi doar un purtător de cuvânt⁴.

Nu există nimic ciudat sau exotic în privința procedurii recapitulării; facem lucrul acesta în permanență și în privința unei mari diversități de lucruri. Niciunul dintre noi nu poate începe de la zero, nici în privința filozofiei noastre și nici în privința altor modalități de gândire. Aristotel însuși l-a recapitulat pe Platon și i-a recapitulat pe presocratici. Ori de câte ori gândim, re-procesăm ceea ce au gândit alții și recapitulăm în mod continuu chiar ceea ce am gândit noi înșine. Când compunem ceva, aproape întotdeauna refacem ceea ce am scris mai devreme, iar formularea corectă ne vine, de obicei, nu atunci când o căutăm, ci a doua zi dimineața, după ce am digerat intelectual și imagistic documentul pe care l-am conceput cu o zi mai devreme. Scrisul se aseamănă cu o conversație pe care o purtăm cu noi înșine de-a lungul timpului, între eul nostru prezent și eurile noastre trecute. Întreaga gândire umană e regândire – adăugare de detalii, șlefuirea unor aspecte și

⁴ Pentru câteva exemple de recapitulări pictoriale de succes ale tainelor creștine, gândiți-vă la pictorii flamanzi de la început, cum ar fi: Jan van Eyck, Dirk Bouts și Hans Memling. Tablourile lor folosesc peisaje naturale, peisaje urbane, costume, mobilier și unelte contemporane, împreună cu fețe și gesturi contemporane lor, însă ele nu dizolvă taina în lumea artiștilor. Dimpotrivă, îngăduie misterului să se arate într-o sintaxă pictorială corespunzătoare lumii.